

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ในพื้นที่สวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง (Community Opinions on Participation on Carbon Credits of the Forest Industry Organization in Mae Mai Forest Plantation, Lampang Province)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวนงคริย์ ชำนาญ
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา	2568

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้หรือมีชื่อย่อว่า อ.อ.ป. เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พ.ศ.
2499 มีวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างสรรคสวนป่าเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน โดยมีภารกิจหลักในการปลูกสร้างสวนป่า
เศรษฐกิจ ปัจจุบัน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มีพื้นที่สวนป่าเศรษฐกิจ ทั้งสิ้น 1,108,000 ไร่ มีพื้นที่สวนป่าใน
การดูแลทั้งสิ้น 240 สวนป่า กระจายอยู่ทั่วประเทศโดยมีการปลูกไม้เศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด คือ ไม้สัก ไม้ยูคา
ลิปตัส และไม้ยางพารา ซึ่ง อ.อ.ป. ได้บริหารจัดการสวนป่าเศรษฐกิจตามระบบการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน
บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการสวนป่าเศรษฐกิจเกิดความยั่งยืน
ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังได้ตอบสนองนโยบายของรัฐในด้านการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและงานเชิงบริการสังคม โดยเฉพาะการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม ป่าต้นน้ำ
ลำธาร การส่งเสริมด้านการปลูกป่าเศรษฐกิจ การอนุรักษ์และการบริหารช้างไทย การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
สร้างงาน และสร้างอาชีพ ให้กับราษฎรท้องถิ่น ฯลฯ

สวนป่าแม่มาย สังกัดองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตลำปาง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือ
บน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สำนักงานตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 12 ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นสวน
ป่าที่ปลูกตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ตามหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า สป. 3
เล่มที่ 01 ฉบับที่ 07 ลงวันที่ 01 พ.ย. 2536 เริ่มดำเนินโครงการเมื่อปี 2536 มีพื้นที่ดูแลที่ขึ้นทะเบียนสวนป่า
20,566.500 ไร่ (พื้นที่โฉนด 1,061 ไร่ 1 งาน 62 ตารางวา และปลูกสวนป่าไม้สักเป็นหลัก ต่อมาในปี 2566
อ.อ.ป. ได้นำสวนป่าแม่มาย พื้นที่โฉนดเข้าร่วมโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของ
ประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction Program : T-VER) กับองค์การบริหารจัดการก๊าซ
เรือนกระจก (องค์การมหาชน) หรือ อบก. จำนวน 796.643 ไร่ ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่คาดว่าจะลดหรือกัก
เก็บได้ จำนวน 1,370 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปีที่ อ.อ.ป. นำสวนป่าแม่มาย พื้นที่โฉนดเข้าร่วม
โครงการ T-VER จำนวน 796.643 ไร่ เนื่องจากพื้นที่โฉนดของสวนป่ามีการทำไม้ออกไปแล้วบางส่วน จึงทำให้
มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ T-VER ตามจำนวนดังกล่าว ซึ่งมีหมู่บ้านชุมชนรอบๆ เป็นสวนป่าที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
จากการปลูกสร้างสวนป่ากับชุมชน จำนวน 12 หมู่บ้าน ราษฎร 2,605 ครัวเรือน และที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรง

และทางอ้อมจากการดำเนินงานของสวนป่าแม่มาย โดยชุมชนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีการดำรงชีวิต เช่น การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากป่า น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค สภาพภูมิอากาศ รวมถึงการใช้สอยทรัพยากรจากสวนป่าแม่มาย ซึ่งส่งผลตามมาต่อทรัพยากรของสวนป่าแม่มาย ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับคาร์บอนเครดิตแก่ชุมชน แต่การเข้าถึงข้อมูลและความเข้าใจในวงกว้างยังคงเป็นข้อจำกัด เนื่องจากปัจจัยด้านพื้นที่ดำเนินโครงการ ค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง และความซับซ้อนของกระบวนการส่งผลให้มาตรการส่งเสริมคาร์บอนเครดิตของภาครัฐยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ดังนั้นการดำเนินการรับฟังความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเด็นคาร์บอนเครดิตในพื้นที่สวนป่าแม่มาย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยสร้างฐานข้อมูลที่มีคุณค่าในการสนับสนุนการบริหารจัดการชุมชน รวมทั้งช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมากขึ้น นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับคาร์บอนเครดิต การปลูกป่า และแนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนรอบสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการองค์กร (Policy and Management Benefits)
 - 1.1 ทำให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) มีฐานข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนรอบสวนป่าแม่มายที่ทันสมัย ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาชุมชนและการจัดการป่าไม้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทพื้นที่
 - 1.2 ช่วยให้อ.อ.ป. ทราบถึงระดับความคิดเห็นและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปออกแบบ กลไก มาตรการ หรือ กิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการคาร์บอนเครดิต (เช่น โครงการ T-VER) ให้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
 - 1.3 เป็นต้นแบบ (Model) ให้กับสวนป่าอื่นๆ ของ อ.อ.ป. ในการนำแนวทางและปัจจัยที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตภาคป่าไม้กับชุมชนรอบพื้นที่รายรอบ
2. ด้านประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น (Community and Local Benefits)
 - 2.1 ชุมชนรอบสวนป่าแม่มายได้รับโอกาสในการสะท้อนความต้องการ สภาพปัญหา และมุมมองที่มีต่อการจัดการคาร์บอนเครดิต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโครงการที่สร้างผลประโยชน์ร่วม (Co-benefits) ให้กับชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ช่วยลดข้อขัดแย้งและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างองค์กรภาครัฐและชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านคาร์บอนเครดิต นำไปสู่การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าเศรษฐกิจอย่างเกื้อกูล

3. ด้านวิชาการ (Academic Benefits)

3.1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการที่สำคัญในด้านวนศาสตร์สังคม (Social Forestry) และการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในประเด็นการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเขตป่าเศรษฐกิจ

3.2 เป็นแนวทางและเอกสารอ้างอิงสำหรับนักวิจัย นักศึกษา หรือหน่วยงานที่สนใจศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม และการกักเก็บคาร์บอนในพื้นที่อื่นๆ

วิธีการวิจัย

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ จำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่ จำนวน 12 หมู่บ้าน รอบสวนป่าแม่มาย ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวนราษฎร 2,605 ครัวเรือน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2568

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ จำนวนราษฎรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ใน 12 หมู่บ้าน ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยจะใช้สูตรของ Krejcie & Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสัดส่วนที่สนใจในประชากร 50%

3. ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 และคำนวณหาจำนวนครัวเรือนซึ่งเป็นตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการกระจายในการจัดเก็บข้อมูล ที่เหมาะสมตามหลักทางสถิติและเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ใช้สูตรกระจายตามสัดส่วนของ สิบงกช จามิกร

การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาแบบการจัดทำแบบสอบถามจากผลงานวิจัยที่เป็นเรื่องเดียวกันกับการศึกษาครั้งนี้ จัดทำร่างแบบสอบถามให้มีคำถามที่สอดคล้องและครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.1 ส่วนที่ 1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนรอบสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง

1.2 ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคาร์บอนเครดิตขององค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้ ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง

1.3 ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง

2. การนำแบบสอบถามที่ทำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงทางเนื้อหาโดยนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แบบของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม หลังจากนั้นจึงนำกลับมาแก้ไข ปรับปรุง ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อไป

การทดสอบแบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำเรียบร้อยแล้ว จำนวน 30 ชุด ไปทำการทดสอบเครื่องมือ (pre - test) กับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลบุญนาพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำผลที่ได้นำมาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้ Cronbach's alpha เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของคำถามตัวแปรตามผลการทดสอบที่ได้ค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.80 ทั้งนี้ผลการทดสอบพบว่า ความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.85 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีความน่าเชื่อถือในระดับที่ ดี

2. จัดเตรียมการทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย ต่อไป

การวัดระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม

วิธีการวัดระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง สามารถใช้คำถามแบบประเมินค่าตามมาตรวัดแบบ Likert's Scale คำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก หรือ 5 ระดับและกำหนดค่าการให้คะแนนของคำตอบของแต่ละตัวเลือก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลคนในชุมชนที่วิจัย จำนวน 335 ชุด โดยใช้วิธี Accidental Sampling เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบบังเอิญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ดำเนินการประมวลผลหรือนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และผ่านโปรแกรมสำเร็จ จำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์กับงานวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนรอบสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ประกอบการอธิบายข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยและวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมรวมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง โดยใช้สถิติไคสแควร์ (chi-square) ทั้งนี้การทดสอบสถิติดำเนินการที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เป็นมาตรฐานในการทดสอบสมมติฐาน และคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สรุป

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นทราบว่า กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ค่อนข้างเปราะบางเมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.75) มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 43.58) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 36.72) และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 40.30) ในด้านเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 47.16) และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 52.54) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัดลำปางที่อยู่ประมาณ 24,039 บาทต่อเดือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) สะท้อนให้เห็นว่ารายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำกว่า 20,000 บาท (ร้อยละ 40.30) โดยมีแหล่งเงินกู้หลักจากสถาบันการเงิน (ร้อยละ 58.21) และมีระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มาเป็นระยะเวลานานกว่า 26 ปี (ร้อยละ 71.34) ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันกับชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน (ร้อยละ 66.27) แม้ว่าจะมีการครอบครองที่ดินคิดเป็นร้อยละ 59.10 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการรวมกลุ่มทางสังคมในระดับชุมชน

ในด้านความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการคาร์บอนเครดิตยังอยู่ในลักษณะ “การมีส่วนร่วมระดับปานกลาง” ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก กล่าวคือ ชุมชนยังไม่ได้มีบทบาทในฐานะหุ้นส่วนสำคัญของกระบวนการดำเนินงานทั้งหมดอย่างแท้จริง ดังนั้น หากต้องการให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคาร์บอนเครดิตแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมากขึ้น รวมถึงพัฒนากลไกการสื่อสารและการตัดสินใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและสามารถมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันได้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เชิงอนุมาน พบว่า ปัจจัยด้านอายุ หนี้สินทั้งปี ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการครอบครองที่ดิน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ของราษฎรรอบสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และแหล่งเงินกู้ ไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ของราษฎรรอบสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังกล่าวแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในสวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อจำกัดทั้งด้านการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้าง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในกระบวนการดำเนินงานอย่างเพียงพอ ความท้าทายสำคัญที่พบได้แก่ การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและชุมชนที่ยังไม่เป็นระบบ ขาดการแจ้งข้อมูลล่วงหน้า และการไม่ได้รับหนังสือเชิญประชุมอย่างเป็นทางการ

ส่งผลให้ประชาชนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนต้นของโครงการ นอกจากนี้ยังพบช่องว่างด้านความรู้เกี่ยวกับ คาร์บอนเครดิต ซึ่งเป็นสาระสำคัญของโครงการ รวมถึงปัญหาบางครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าเพื่อรับประโยชน์จากคาร์บอนเครดิตได้อย่างทั่วถึง

จากข้อค้นพบดังกล่าว จึงควรพัฒนารูปแบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับบริบทของตำบลบ้านแลง โดยเน้นการจัดกิจกรรมให้ความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษา ภาพ และสื่อที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การสาธิตการปลูกป่าและกระบวนการสร้างคาร์บอนเครดิต เพื่อให้ประชาชนได้มีประสบการณ์ตรงซึ่งจะช่วยเพิ่มระดับความเข้าใจและสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมมากขึ้น

นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมด้านคาร์บอนเครดิตขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ในพื้นที่สวนป่าแม่มาย จังหวัดลำปาง จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนก็ต่อเมื่อประชาชนในชุมชนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการรับรู้ข้อมูล การตัดสินใจ และการได้รับผลประโยชน์จากโครงการอย่างเป็นธรรม เนื่องจากชุมชนถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การแบ่งปันผลประโยชน์จากคาร์บอนเครดิตให้แก่ชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือระยะยาวในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ซึ่ง อ.อ.ป. ควรพัฒนาระบบ การแบ่งปันผลประโยชน์คาร์บอนเครดิต ที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยกำหนดรูปแบบการจัดสรรรายได้หรือผลตอบแทนจากคาร์บอนเครดิตกลับคืนสู่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กองทุนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนกิจกรรมด้านอาชีพและสิ่งแวดล้อม หรือการจัดสรรผลตอบแทนแก่ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าและดูแลพื้นที่ป่า ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของโครงการและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงผลประโยชน์

สำหรับประชาชนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อ.อ.ป. ควรสนับสนุนการจัดตั้ง ป่าชุมชนเพื่อคาร์บอนเครดิต หรือพื้นที่ส่วนรวมสำหรับดำเนินกิจกรรมปลูกป่าและดูแลทรัพยากรร่วมกันโดยให้ชุมชนสามารถได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากคาร์บอนเครดิตตามสัดส่วนการมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงโอกาสและผลประโยชน์จากโครงการได้อย่างเท่าเทียม อันจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และความยั่งยืนของการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระยะยาวร่วมกันระหว่าง อ.อ.ป. และชุมชนท้องถิ่นต่อไป

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการจัดการชุมชน

ในเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนโครงการคาร์บอนเครดิตในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดเวทีประชุมหรือกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชน และใช้รูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการจนเกินไป เพื่อเอื้อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและแสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในโครงการควบคู่กันนี้ ควรมีการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนผ่านการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ โดยเน้นความรู้ด้านคาร์บอนเครดิตควบคู่กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการประยุกต์ใช้ในภาคการเกษตรและวิถีชีวิตของชุมชนรอบสวนป่าแม่มาย เพื่อเพิ่มความสามารถของประชาชนในการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

นอกจากนี้ ควรจัดตั้งกลไกการติดตามและประเมินผลโครงการในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยเครือข่ายผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มท้องถิ่นเป็นแกนหลัก เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การสร้างโปร่งใส ความรับผิดชอบและความยั่งยืนของโครงการคาร์บอนเครดิตในระดับพื้นที่